

UTTA SERIES

Л. М. ЧЕРНОВАТИЙ

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПЕРЕКЛАДУ як спеціальності

Підручник для студентів вищих закладів освіти
за спеціальністю "Переклад"

Друге видання

Вінниця
Нова Книга
2025

УДК 378.147:81'25(075)

Ч-21

*Друкується за рішеннями кафедри теорії та практики перекладу англійської мови
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 1 від 30.08.2012 р.)
та вченої ради факультету іноземних мов Донецького національного університету
(протокол № 4 від 24.10.2012 р.)*

Рецензенти:

Карабан В. І. — академік АНВШ України, доктор філологічних наук, професор кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Денисова С. П. — доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри зіставного мовознавства і теорії та практики перекладу Київського національного лінгвістичного університету.

Панченко О. І. — доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Черноватий Л. М.

Ч-21 Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад” / Л. М. Черноватий. — 2-ге вид. — Вінниця : Нова Книга, 2025. — 368 с. — (Серія “UTTA Series”).

ISBN 978-966-382-459-8 (серія)

ISBN 978-966-382-975-3

Підручник призначений для забезпечення дисципліни “Методика викладання перекладу у вищій школі”, передбаченої навчальним планом за спеціальністю “Переклад”. Зміст підручника повно враховує тематику, закладену до робочої програми дисципліни “Методика викладання перекладу у вищій школі”: “Система освіти в Україні та викладання перекладу як спеціальності”, “Методика викладання перекладу як наука”, “Теоретичні (психологічні, психолінгвістичні, перекладознавчі, лінгвокраїнознавчі, лінгвістичні, методичні, соціолінгвістичні) основи змісту методики викладання перекладу”, “Фахова компетентність перекладача, перекладацькі компетенції та зміст їх формування”, “Навчання усного та письмового перекладу”, “Організація процесу формування фахової компетентності майбутніх перекладачів”. Ефективному забезпеченню лекцій та семінарів сприяють деталізований перелік питань для обговорення та завдання для самостійної роботи, виконання яких покликане забезпечити мимовільне засвоєння теоретичного матеріалу й перенесення відповідних знань у практичну площину.

Для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю “Переклад”; викладачів, що читають курс “Методики викладання перекладу у вищій школі”; аспірантів та здобувачів, які планують дослідження у галузі методики викладання перекладу, а також усіх, хто цікавиться проблемами формування фахової компетентності перекладача.

УДК 74.261.7я73

ISBN 978-966-382-459-8 (серія)

ISBN 978-966-382-975-3

© Л. М. Черноватий, 2025

© Нова Книга, 2025

Зміст

Передмова до серії (UTTA Series)	6
Передмова до підручника “Методика викладання перекладу як спеціальності”	7
Подяка	14
I. Система освіти в Україні та викладання перекладу як спеціальності	16
1.1. Принципи підготовки перекладачів у світлі вимог державної національної програми “Освіта”	16
1.2. Ступені вищої освіти в Україні та підготовка перекладачів	17
1.3. Державний стандарт спеціальності “Переклад” та сучасні критерії оцінки перекладача у світлі міжнародних вимог	18
II. Методика викладання перекладу як наука	23
2.1. Зміст поняття “Методика викладання перекладу” та її завдання	23
2.2. Система навчання перекладу як спеціальності.	24
2.3. Методи дослідження у методиці викладання перекладу	31
2.4. Зв’язок методики викладання перекладу з іншими науками	34
III. Теоретичні основи змісту навчального предмета “Методика викладання перекладу”	43
3.1. Психологічні основи навчального предмета “Методика викладання перекладу”	43
3.1.1. Переклад і види мовленнєвої діяльності	43
3.1.2. Психологічний зміст процесу перекладу	43
3.1.3. Механізми й процедури у засвоєнні мовленнєвої та перекладацької діяльності.	47
3.1.4. Розвиток природженої здатності до перекладу у ранньому білінгвізмі	50
3.1.5. Розвиток набутої здатності до перекладу..	69
3.1.6. Навички та уміння перекладу: загальні зауваження	71
3.1.7. Проблеми формування навичок та умінь перекладу.	75
3.2. Перекладознавчі основи змісту навчального предмета “Методика викладання перекладу”	80
3.2.1. Різновидності перекладу	80
3.2.2. Значення і смисл	84
3.2.3. Проблема передачі імплікатур тексту оригіналу у тексті перекладу	85
3.2.4. Еквівалентність і адекватність.	93
3.2.5. Зміст поняття “переклад” як об’єкта навчання.	96
3.3. Психолінгвістичні основи навчального предмета “Методика викладання перекладу”	103
3.3.1. Процес перекладу: загальні зауваження	103
3.3.2. Етапи перекладу	104
3.3.3. Когнітивні стратегії перекладу.	106
3.3.4. Джерела виникнення труднощів у процесі перекладу..	113

3.4. Лінгвістичні основи змісту навчального предмета “Методика викладання перекладу”	128
3.4.1. Розбіжності у категоризації	128
3.4.2. Контрастивний аналіз як передумова навчання термінологічної лексики	129
3.4.3. Граматичні проблеми перекладу	133
3.4.4. Лексичні проблеми перекладу	134
3.5. Методичні основи навчання перекладу. Проблема вправ.	141
3.6. Проблема фонових знань перекладача	155
3.6.1. Постановка проблеми.	155
3.6.2. Вплив фонових знань на успішність інтерпретації тексту оригіналу.	157
3.6.3. Фонові знання та омонімія термінів	161
3.6.4. Гіпотетичні компоненти фонових знань перекладача.	165

IV. Фахова компетентність перекладача, перекладацькі компетенції

та зміст їх формування	169
4.1. Фахова компетентність перекладача та її складові	169
4.2. Зміст формування теоретичного компонента перекладацької компетенції.	178
4.3. Види перекладу, які доцільно включити до змісту й мети навчання майбутніх перекладачів	181
4.4. Диференційні ознаки усного і письмового перекладу та їх дидактичні наслідки	187

V. Навчання письмового перекладу

5.1. Етапи, уміння та навички еквівалентного письмового перекладу	195
5.1.1. Підготовчі вправи	195
5.1.2. Етап аналізу тексту оригіналу	196
5.1.3. Етап породження тексту перекладу	204
5.1.4. Етап редагування тексту перекладу	214
5.1.5. Система вправ для навчання письмового перекладу	216
5.1.6. Оцінювання тексту перекладу	228
5.2. Етапи, уміння та навички гетеровалентного письмового перекладу	243

VI. Навчання усного перекладу

6.1. Зміст процесу усного перекладу	252
6.1.1. Вербальні та/або ментальні дії майбутніх перекладачів у процесі усного послідовного перекладу та перекладу з аркуша.	252
6.1.2. Узагальнена модель усного перекладу	259
6.2. Етапи усного перекладу	261
6.3. Навички та уміння усного перекладу	263
6.3.1. Проблема ідентифікації навичок та умінь усного перекладу	263
6.3.2. Навички та вміння, спільні для всіх видів усного перекладу	264
6.3.3. Навички та вміння, притаманні лише деяким видам усного перекладу	267

6.4. Вправи для навчання усного перекладу	277
6.4.1. Наявні підходи до проблеми вправ для навчання усного перекладу	277
6.4.2. Підготовчі вправи	281
6.4.3. Вправи для формування навичок та розвитку вмінь, спільних для усіх видів усного перекладу	282
6.4.4. Вправи для формування навичок та розвитку вмінь перекладу з аркуша	286
6.4.5. Вправи для навчання послідовного перекладу	291
6.4.6. Вправи для навчання синхронного перекладу	299
6.5. Оцінювання усного перекладу	301
VII. Організація процесу формування фахової компетентності майбутніх перекладачів	317
7.1. Архітектоніка навчального плану для спеціальності “Переклад”	317
7.2. Шляхи координації дисциплін навчального плану майбутніх перекладачів	328
7.3. Роль курсових та дипломних робіт у формуванні фахової компетентності перекладача	345
Література	356

Навчальне видання

Черноватий Леонід Миколайович

Методика викладання перекладу як спеціальності

Підручник

Редактор: *Мазур С. І.*

Коректор: *Шутова Л. Я.*

Комп'ютерна верстка: *Парфенюк О. С.*

Підписано до друку 15.04.25. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура *Myriad Pro*. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 29,81. Зам. № 2505.

ПП “Нова Книга”,
21029, м. Вінниця, вул. М. Васьука, 20.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
Тел. (067) 656 26 50
E-mail: novaknyha@gmail.com
Друковані книги: www.nk.in.ua
Електронні книги: www.vilibri.com.ua